

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2023

ΘΕΜΑΤΑ & ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

06 Ιουνίου, 2023

**ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΩΘΗΣΗ

Αφειτηρία το μέλλον

Επιμέλεια: Ομάδα Φιλολόγων
<https://www.othisi.gr/frontistirio/>

Τρίτη, 6 Ιουνίου 2023

ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1^ο απόσπασμα:

Αριστοτέλους, Πολιτικά (Α 1.1,8, 1252a1-7, b27-32)

Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ὁρῶμεν κοινωνίαν τινὰ οὖσαν καὶ πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἕνεκεν συνεστηκυῖαν (τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες), δηλον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καλουμένη πόλις καὶ ἡ κοινωνία ἢ πολιτική.

Ἡ δ' ἐκ πλειόνων κωμῶν κοινωνία τέλειος πόλις, ἥδη πάσης ἔχουσα πέρας τῆς αὐταρκείας ὡς ἔπος εἰπεῖν, γινομένη μὲν τοῦ ζῆν ἕνεκεν, οὖσα δὲ τοῦ εὖ ζῆν. Διὸ πᾶσα πόλις φύσει ἔστιν, εἵπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωναί. Τέλος γὰρ αὕτη ἐκείνων, ἡ δὲ φύσις τέλος ἐστίν.

2^ο απόσπασμα:

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Γ6.3-4, 1281a39-b10

Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἔστω τις ἕτερος λόγος· ὅτι δὲ δεῖ κύριον εἶναι μᾶλλον τὸ πλῆθος ἢ τοὺς ἀρίστους μὲν ὀλίγους δέ, δόξειεν ἂν λέγεσθαι καὶ τιν' ἔχειν ἀπορίαν τάχα δὲ κἂν ἀλήθειαν. Τοὺς γὰρ πολλούς, ὧν ἕκαστός ἐστιν οὐ σπουδαῖος ἀνὴρ, ὅμως ἐνδέχεται συνελθόντας εἶναι βελτίους ἐκείνων, οὐχ ὡς ἕκαστον ἀλλ' ὡς σύμπαντας, οἷον τὰ συμφορητὰ δεῖπνα τῶν ἐκ μιᾶς δαπάνης χορηγηθέντων· πολλῶν γὰρ ὄντων ἕκαστον μόνιον ἔχειν ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ γίνεσθαι συνελθόντων, ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος, πολὺποδα καὶ πολὺχειρα καὶ πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις, οὕτω καὶ περὶ τὰ ἦθη καὶ τὴν διάνοιαν. Διὸ καὶ κρίνουσιν ἄμεινον οἱ πολλοὶ καὶ τὰ τῆς μουσικῆς ἔργα καὶ τὰ τῶν ποιητῶν· ἄλλοι γὰρ ἄλλο τι μόνιον, πάντα δὲ πάντες.

ΘΕΜΑ Α1.

Α1.α.

Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση τα δύο αποσπάσματα του διδαγμένου κειμένου:

1. Δεν αποσκοπούν όλες οι μορφές κοινωνικής συμβίωσης σε κάποιο αγαθό.
  2. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει χωρίς επιφύλαξη την άσκηση της εξουσίας από τους αρίστους.
  3. Η αναφορά στα «συμφορητὰ δεῖπνα» τεκμηριώνει την άσκηση της εξουσίας από το πλῆθος.
- (μονάδες 6)

A1.β.

Με βάση το δεύτερο απόσπασμα του διδαγμένου κειμένου να αντιστοιχίσετε τις φράσεις της **Στήλης Α** με τον χαρακτηρισμό που τους αποδίδεται στη **Στήλη Β**. (Ένα στοιχείο της **Στήλης Β** περισσεύει).

Στήλη Α	Στήλη Β
α. «οἷον τὰ συμφορητὰ δεῖπνα τῶν ἐκ μιᾶς δαπάνης χορηγηθέντων»	1. παράδειγμα 2. αντίθεση 3. αναλογία
β. «ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος, πολὺποδα καὶ πολὺχειρα»	

(μονάδες 4)
Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

A1.α.

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό

A1.β.

- α.-1
β.-3

ΘΕΜΑ Β1.

B1. Πώς ορίζει ο Αριστοτέλης την «πόλιν» και ποιος ο σκοπός της ύπαρξής της;

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

B1.

Ο ορισμός της έννοιας της πόλης και η συλλογιστική πορεία του φιλοσόφου για τον ορισμό της δεν διαχωρίζονται. Μια σειρά από υπάλληλες αιτιολογήσεις διευκρινίζει τη σχέση της πόλεως με τις άλλες μορφές κοινωνικής συμβίωσης υπό το πρίσμα του σκοπού που υπηρετεί η κάθε μια, καταλήγοντας σε ένα συμπέρασμα που είναι ταυτόχρονα και ο ορισμός της πόλης.

Αρχικά, χρησιμοποιεί παραγωγικό συλλογισμό, (γενικό: πᾶσαν πόλιν/ κοινωνίαν) για να αποδείξει α) ότι η «πόλις» είναι μια μορφή κοινωνικής συνύπαρξης που αποβλέπει σε ένα αγαθό και στη συνέχεια β) ότι η πόλη στοχεύει στο ανώτερο αγαθό.

Κάθε μορφή κοινωνικής συνύπαρξης έχει συσταθεί για την επίτευξη αυτού που θεωρείται ότι είναι αγαθό. Εφόσον η πόλη-κράτος είναι μια μορφή κοινωνικής συνύπαρξης στοχεύει κι αυτή σε ένα αγαθό. Η πόλη-κράτος, όμως, είναι ανώτερη μορφή κοινωνικής συνύπαρξης, εφόσον εμπεριέχει όλες τις άλλες μορφές κοινωνικής συνύπαρξης. Επομένως, και το αγαθό στο οποίο αποβλέπει είναι ανώτερο από όλα τα αγαθά.

Αναλυτικότερα ο κοινός νους διαπιστώνει από την καθημερινή εμπειρία του (ὁρῶμεν) ότι κάθε σύνολο οργανωμένο που διαθέτει αυτονομία, αυτάρκεια, ελευθερία και σύνταγμα (=πᾶσαν πόλιν) είναι οπωσδήποτε κάποια συγκεκριμένη μορφή συνύπαρξης κάθε μορφή συμβιωτικής κοινότητας οφείλει την ύπαρξή της σε αυτό για χάρη του οποίου υπάρχει, καθώς όπως και κάθε πράξη και κάθε έλλογη απόφαση, κατευθύνεται προς κάποιο αγαθό.

Το **ἀγαθόν** για τον Αριστοτέλη δεν είναι ένα και μοναδικό· είναι κατά περίπτωση διαφορετικό. Άλλες ανάγκες έχει ένας υγιής άνθρωπος και άλλες ένας ασθενής· μια τροφή μπορεί να είναι καλή για ένα ζώο και βλαβερή για ένα άλλο. Επίσης, η έννοια του ἀγαθοῦ είναι πολυσήμαντη· αγαθό μπορεί είναι κάτι σύμφωνο με την αρετή αλλά και κάτι ωφέλιμο ή ευχάριστο. Το ἀγαθόν, ακόμη, μπορεί να είναι όντως αγαθό ή απλώς να εκλαμβάνεται ως τέτοιο. Οπωσδήποτε, το αριστοτελικό ἀγαθόν δεν είναι μια καθολική και χωριστή από τον κόσμο ουσία, όπως φαίνεται να πίστευε ο Πλάτων. Το ἀγαθόν, σε όλες τις εκδοχές του, αποτελεί για τον άνθρωπο και την κοινωνία άμεσο ή απώτερο στόχο.

Όμως κάθε πράξη αποβλέπει σε κάποιο αγαθό, φαινομενικό ή πραγματικό, καθώς οποιαδήποτε πράξη γίνεται για κάποιο σκοπό / αγαθό, που επιδιώκουμε να προέλθει από τη μεταβολή που προκαλεί η πράξη μας. Αυτό που κατηγορηματικά λέει ο φιλόσοφος είναι ότι δεν υπάρχει κοινωνική συμβίωση χωρίς κοινή επιδίωξη.

Το πρώτο **συμπεράσμα** που απορρέει από τις παραπάνω εμπειρικές παρατηρήσεις - προκειμένες είναι ότι **κάθε επιμέρους ομαδοποίηση έχει ως σκοπό κάποιο συγκεκριμένο για την ίδια αγαθό, την πραγμάτωση δηλαδή εκείνης της επιδίωξης που κρίνει ως αγαθό για αυτή**. Με αυτό το σκεπτικό τα κοινωνικά υποσύνολα οφείλουν την ύπαρξή τους και τη συνοχή τους στο «ειδικό αγαθό» που επιδιώκουν κοινή επιδίωξη.

Το δεύτερο μέρος του συμπεράσματος, ότι δηλαδή στο πιο σπουδαίο αγαθό αποβλέπει η πιο σπουδαία συμβιωτική κοινότητα, συνάγεται από μια αναλογία ανάμεσα στη σειρά **ιεράρχησης** των συμβιωτικών κοινωνιών και στην ιεραρχημένη σειρά «αγαθών» που αυτές επιδιώκουν, από όπου η κορυφαία μορφή συμβιωτικής κοινωνίας, η ανώτερη από όλες τις άλλες, επιδιώκει το κορυφαίο αγαθό, το ανώτερο από όλα τα άλλα. Η πόλη όμως δεν έχει απλώς «την ανώτερη θέση από όλες», αλλά εμπεριέχει και όλες τις άλλες μορφές συμβίωσης. Αυτό σημαίνει ότι η πόλη είναι η «πιο μεγάλη συμβιωτική κοινότητα από όλες», **είναι ανώτερη σε ποιότητα και περιεκτικότερη σε έκταση και της αναλογεί και το κυριότατο αγαθό ως τελικός σκοπός της**.

Στα Ηθικά Νικομάχεια ο Αριστοτέλης κάνει λόγο για διάφορες κοινωνίες, που η καθεμιά τους έχει ένα επιμέρους συμφέρον. Αυτοί π.χ. που πολεμούν μαζί επιδιώκουν τον πλούτο, τη νίκη ή την κατάκτηση μιας πόλης, οι ναυτικοί έχουν στόχο την απόκτηση χρημάτων, και κάτι ανάλογο συμβαίνει σε όσους ανήκουν σε μια φυλή ή σε έναν δήμο. Αυτές τις κοινωνίες ο Αριστοτέλης τις θεωρεί μόρια της πολιτικής κοινωνίας και τις τοποθετεί σε υποδεέστερη από αυτήν θέση, αφού η πολιτική κοινωνία δεν στοχεύει στο ειδικό κατά περίπτωση συμφέρον, στο

συμφέρον της στιγμής, αλλά σε αυτό που αφορά ἅπαντα τὸν βίον. Ἡ πόλις ἔχει τάξει ὡς σκοπὸ τῆς το γενικὸν συμφέρον που συμπίπτει με τὴν ευδαιμονία ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν πολιτῶν.

Στο σημεῖο αὐτὸ ολοκληρώνεται ἓνας πρῶτος ὁρισμὸς τῆς ἔννοιας «πόλις» στα Πολιτικά. Ἡ «πόλις», λοιπόν, εἶναι μὴ μορφή ἀνώτερης κοινωνικῆς συνύπαρξης («ἢ πασῶν κυριωτάτη»), που ἐμπεριέχει ὅλες τὶς ἄλλες («πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας»), καὶ ἀποβλέπει στο ἀνώτερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ («τοῦ κυριωτάτου πάντων»). Εἶναι δὲ «ἢ κοινωνία ἢ πολιτική». Στον ὁρισμὸ αὐτὸ μπορούμε νὰ διακρίνουμε τὸ προσεχές γένος (genus proximum) τῆς ἔννοιας «πόλις» καὶ τὴν εἰδοποιὸ διαφορά τῆς (specifica differentia). Συγκεκριμένα, τὸ προσεχές τῆς γένος, δηλαδὴ ἡ ευρύτερη κατηγορία στὴν ὁποία ἐντάσσεται ἡ ἔννοια, εἶναι ὁ ὅρος «κοινωνία» («κοινωνίαν τινὰ οὔσαν»), ἐνῶ ἡ εἰδοποιὸς διαφορά τῆς, δηλαδὴ τὸ ἰδιαίτερο ἐκεῖνο γνῶρισμα που διαφοροποιεῖ τὴν ἔννοια τοῦ γένους ἀπὸ τὶς ὁμοῖες τῆς ἔννοιες, ὥστε νὰ προκύψει ἡ ὁριστέα, εἶναι τὸ ἀγαθὸ στο ὁποῖο ἀποβλέπει. **Ἡ εἰδοποιὸς διαφορά ἀνάμεσα στὶς ἄλλες μορφές συμβίωσης καὶ στὴν πόλιν εἶναι ποιοτική (κυριωτάτη), ποσοτική (περιέχουσα) καὶ ἀνώτερου σκοποῦ, καθὼς ὁ ὑπέρτατος σκοπὸς τῆς πόλης υπερβαίνει τοὺς ἐπιμέρους σκοποὺς τῶν μορίων (=υποσυνόλων) τῆς πολιτικῆς κοινωνίας. Με τὴ φράση «κυριωτάτου πάντων» ὁ Ἀριστοτέλης ἐννοεῖ τὸ ὑπέρτατο ἀγαθὸ στο ὁποῖο ἀποβλέπει ἡ «πόλις», δηλαδὴ τὴν ευδαιμονία τοῦ συνόλου τῶν πολιτῶν. Ἡ ἀνωτερότητα αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ ἀποδεικνύει καὶ τὴν ἀνωτερότητα τῆς ἰδίας τῆς πόλης ἐναντὶ τῶν ἄλλων κοινωνιῶν. Με ἄλλα λόγια, ἐφόσον ἡ πόλιν εἶναι ἡ «κυριωτάτη» ὅλων τῶν κοινωνιῶν, καὶ τὸ ἀγαθὸ στο ὁποῖο στοχεύει εἶναι τὸ «κυριωτάτον» ὅλων τῶν ἄλλων ἀγαθῶν.**

Τὸ ἀγαθὸ που ἀποτελεῖ τελικὸ σκοπὸ τῆς πόλης εἶναι ἡ ευδαιμονία προϋπόθεση τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ ἡ αὐτάρκεια. Ἡ λέξη «αὐτάρκεια» εἶναι παράγωγη ἀπὸ τὸ ἐπίθετο αὐτάρκης, καὶ αὐτὸ πάλι, σχηματισμένο ἀπὸ τὸ θέμα τῆς ἀντωνυμίας αὐτός καὶ τοῦ ῥήματος ἀρκέω -ῶ, δηλώνει αὐτὸν που ἀρκεῖται σὲ ὅσα ἔχει ὁ ἴδιος, αὐτὸν που ζεῖ ἀνετα ἀπὸ τὴ δική του μόνον περὶουσία, ἐπομένως αὐτὸν που ἔχει οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία, παράλληλα ὁμως - ἐδῶ τουλάχιστον στον Ἀριστοτέλη - καὶ αὐτὸν που διαθέτει ἓνα ὑπόβαθρο - ἀπόθεμα πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἐρμματος.

Με τὴ λέξη αὐτάρκεια ὁ Ἀριστοτέλης δηλώνει πως κάτι εἶναι καὶ μοναχὸ τοῦ τέλει ἀγαθὸ, ὅτι καὶ μόνον τοῦ κάνει τὴ ζωὴ ἀξία νὰ τὴ ζήσει κανεὶς, ἔχοντας τὸ αἶσθημα πως δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε ἄλλο. Ἐτσι λοιπόν, ἡ πόλιν εἶναι τέλειος γιὰτὶ πέρα ἀπὸ αὐτὴ ὁ πολίτης δὲν χρειάζεται τίποτε ἄλλο. Αὐτὴ ἀπὸ μόνη τῆς μπορεῖ νὰ τὸν κάνει νὰ νιώθει ἀπόλυτα ικανοποιημένος, αὐτάρκης. Καὶ νιώθει ἔτσι ἀφοῦ ἡ πόλιν τοῦ χάρισε τὸ ὑπέρτατο ἀγαθὸ, τὸ «εὖ ζῆν» (= τὴν ευδαιμονία).

Με αὐτὴν δηλώνεται ἡ ἐπάρκεια τῶν ἀγαθῶν που εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἀπόκτηση καὶ διατήρηση τῆς συλλογικῆς ευτυχίας (εὐδαιμονίας). Πρόκειται γιὰ ἀγαθὰ ἐξωτερικά (υλικά), σωματικά καὶ ψυχικά. Ἡ αὐτάρκεια μίας πόλης ἐξαρτάται α) ἀπὸ τὴ γεωγραφικὴ τῆς θέση, ὥστε νὰ εξασφαλίζονται υλικά ἀγαθὰ, β) ἀπὸ τὸ ἐμπύχον, ἀνθρώπινο δυναμικὸ που διασφαλίζει τὴν ἀμυνα τῆς πόλης-κράτους καὶ γ) ἀπὸ τὸ σύστημα χρηστῆς διοίκησης καὶ ἀπονομῆς δικαιοσύνης, που ἐγγυάται τὴν ἐσωτερικὴ συνοχὴ τῆς πόλης.

Προκύπτει ὅτι ἡ ευδαιμονία (τὸ εὖ ζῆν) ὁ τελικὸς σκοπὸς ἀποτελεῖ τὶς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις τῆς καλῆς κοινωνικῆς ζωῆς ὁ Ἀριστοτέλης (Πολιτικά 1325b13 κ.ε.) ἀπαριθμεῖ τὶς ἐξῆς: α) ἐπάρκεια τροφῆς, β) ποικιλία τεχνῶν καὶ τεχνιτῶν, γ) ἐπαρκὲς ὀπλισμὸς, δ) οἰκονομικὴ ευπορία, ε) θρησκευτικοὶ θεσμοί, στ) θεσμοὶ δικαιοσύνης. Αὐτὸ τὸ τελευταῖο χαρακτηριστικὸ τῆς πόλης θεωρεῖται ἀπὸ τὸν φιλόσοφο καὶ τὸ πιο σημαντικὸ.

Ο Αριστοτέλης επισφραγίζει τον ορισμό της έννοιας «πόλις» με τον χαρακτηρισμό πολιτική κοινωνία, δηλαδή την οργανωμένη πολιτειακά κοινωνία η οποία έχει αυτάρκεια, αυτονομία, ελευθερία, θεσμούς και πολίτευμα. Αφορά, λοιπόν, η πόλη τη γνωστή για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο πόλη-κράτος, όπως επικράτησε να αποδίδεται σήμερα ο όρος

Ολοκληρώνοντας τον ορισμό της πόλης, ο Αριστοτέλης παραθέτει ορισμένα χαρακτηριστικά της πόλης που συμπληρώνουν την έννοια της. Η πόλη **άθροισμα** μικρότερων κοινωνικών οντοτήτων (οἶκος, κώμη) και είναι το **τέλος** – η **τελείωση** στον εξελικτικό κύκλο οἶκος – κώμη – πόλις. Εκπληρώνει τον ύψιστο σκοπό της ύπαρξής τους, το εὖ ζῆν είναι **φύσει**.

ΘΕΜΑ Β2.

Β2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Ανώνυμος Ιαμβλίκου στο παρακάτω απόσπασμα αναφέρεται στον τρόπο άσκησης της εξουσίας.

Αν υποθέσουμε πως θα ήταν δυνατό να υπάρξει κάποιος που θα έχει εκ γενετής τις ακόλουθες ιδιότητες: θα είναι άτρωτος, απρόσβλητος από αρρώστιες και από άλλα παθήματα, χαλύβδινος, με υπερφυσικές σωματικές και ψυχικές δυνάμεις, θα μπορούσαμε ίσως να πιστέψουμε ότι η δύναμη ενός τέτοιου ανθρώπου θα ήταν αρκετή για να του εξασφαλίσει πλεονεκτήματα σε σχέση με τους άλλους (δεδομένου ότι ένας τέτοιος άνθρωπος θα μπορούσε να παραβαίνει το νόμο χωρίς συνέπειες). Ωστόσο η εντύπωση αυτή δεν είναι σωστή. Ακόμη κι αν θα υπήρχε κάποιος με τέτοιες ιδιότητες – πράγμα αδύνατο – αυτός ο κάποιος θα κατόρθωνε να επιπλεύσει μόνο εφόσον θα πήγαινε με το μέρος του νόμου και της δικαιοσύνης, εφόσον θα τα ενίσχυε αυτά και εφόσον θα χρησιμοποιούσε τη δύναμή του για να στηρίξει το νόμο και το δίκιο και οτιδήποτε το προάγει. Διαφορετικά δεν θα άντεχε. Γιατί όλοι οι άλλοι θα συσπειρώνονταν εναντίον ενός τέτοιου ανθρώπου και καθώς θα είχαν καλή διοίκηση και αριθμητική υπεροχή, θα υπερτερούσαν απέναντί του είτε με την επιδεξιότητα είτε με τη δύναμη και τελικά θα έβγαιναν νικητές.

Ανώνυμος Ιαμβλίκου, Απ. 1,6,1-5 (μτφρ. Ν. Σκουτερόπουλος).

Να παρουσιάσετε τα χαρακτηριστικά του φανταστικού «Υπερανθρώπου» όπως αυτά περιγράφονται στο 2^ο απόσπασμα του Αριστοτέλη και στο απόσπασμα του Ανωνύμου Ιαμβλίκου.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

B2.

Τόσο στο κείμενο Αναφοράς όσο και το παράλληλο κείμενο περιλαμβάνουν την έννοια του Υπερανθρώπου σε συσχετισμό με την πολιτική συμβίωση.

Στο κείμενο των Πολιτικών του Αριστοτέλη Υπερφυσικός άνθρωπος ορίζεται ως «πολύχειρ και πολύπους» και κάτοχος πολλών αισθήσεων. Έτσι, εμφανίζεται ως πολυδύναμη οντότητα γιατί υπερέχει έναντι του μέσου ανθρώπου λόγω των αθροιστικά συσσωρευμένων δυνάμεών του. Φυσικά, στο συγκεκριμένο κείμενο ο Υπεράνθρωπος λειτουργεί ως παράδειγμα που κάνει πιο κατανοητή τη δύναμη του πλήθους των πολιτών που ασκούν την εξουσία εφαρμόζοντας την αρχή της πλειοψηφίας. Ωστόσο προϋπόθεση γι' αυτόν τον τύπο άσκησης της εξουσίας τίθεται η συμμετοχή εκάστου μέρους του πληθούς στην αρετή και τη φρόνηση, ώστε να μπορεί να ζει έννομα και πολιτικά, δηλαδή στοχεύοντας στη συλλογική ευδαιμονία.

Στο κείμενο του Αωνόμου του Ιαμβλίκου, από την άλλη, ο Υπεράνθρωπος ενσαρκώνει τον «άριστο». Αυτός ως κάτοχος ποιοτικά και ποσοτικά ανώτερων δυνάμεων σε σχέση με την τυπική μονάδα του πλήθους, δυνητικά είναι αυτός που μπορεί να παραβιάζει το νόμο και τη δίκαιο. Μια τέτοια στάση όμως δεν μπορεί σε δεύτερο χρόνο να είναι βιώσιμη γιατί εν πάση περιπτώσει η ισχύς αυτή ενεργοποιείται και καρποφορεί μόνο με τη συνδρομή του δικαίου. Σε διαφορετική περίπτωση, το πλήθος που όμως ζει πολιτικά, αν και ως προς τα μέρη του είναι κατώτερο από τον «άριστο», στο σύνολό του έχει αθροιστικά πολλαπλάσια δύναμη και μπορεί να αναχαιτίσει τον άριστο.

Συμπερασματικά, και τα δύο κείμενα, επικαλούμενα την αθροιστική θεωρία που υποστηρίζει την υπεροχή της ολότητας έναντι της μονάδας και δικαιώνει το «κύριον» του δήμου, όπως εκφράζεται με την αρχή της πλειοψηφίας, συνηγορούν υπέρ της άσκησης της εξουσίας από το πλήθος που μπορεί να συνεισφέρει το άθροισμα των αρετών του στην κοινή υπόθεση.

ΘΕΜΑ Β3.

B3.

Να βρείτε στα δύο αποσπάσματα του αρχαίου διδαγμένου κειμένου μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής: **οπτική, σύσταση, λάθος, δοχείο, ποδήλατο.**

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

B3.

οπτική – ὄρωμεν
 σύσταση – συνεστηκῆν
 λάθος – ἀλήθειαν
 δοχείο – ἐνδέχεται
 ποδήλατο – πολύποδα

ΘΕΜΑ Β4.

Β4.

Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α** το γράμμα από τη **Στήλη Β** που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση:

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Ο Αριστοτέλης έφτασε στην Αθήνα, όταν ο Πλάτωνας έλειπε	α. στο πρώτο ταξίδι του στη Σικελία. β. στο δεύτερο ταξίδι του στη Σικελία.
2. Η Σχολή που ίδρυσε ο Θεόφραστος ονομαζόταν	α. Λύκειο. β. Περίπατος.
3. Η ευδαιμονία, κατά τον Αριστοτέλη, είναι	α. ενέργεια της ψυχής. β. κατάσταση της ψυχής.
4. Τα μέρη της ψυχής, κατά τον Αριστοτέλη, ήταν	α. ἄλογον, λόγον ἔχον, ἐπιθυμητικόν. β. ἐπιθυμητικόν, θυμοειδές, λογιστικόν.
5. Η πόλις-κράτος στα Πολιτικά αποτελείται από	α. ὅμοια μεταξύ τους μέρη. β. ἀνόμοια μεταξύ τους μέρη.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Β4.

1. – β.
2. – β.
3. – α.
4. – α.
5. – β.

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνας, Θεάγης, 121, b1-d6
(ed. OXFORD CLASSICAL TEXTS)

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο εύπορος γαιοκτήμονας Δημόδοκος συνομιλεί με τον Σωκράτη στην Αρχαία Αγορά και του εκφράζει την ανησυχία του, επειδή ο γιος του Θεάγης επιθυμεί διακαώς να γίνει μαθητής κάποιου σοφιστή.

Ὁ Σώκρατες, πάντα τὰ φυτὰ κινδυνεύει τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν, καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα καὶ τὰ ζῶα τὰ τε ἄλλα καὶ ἄνθρωπος. καὶ γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς ῥᾶστον ἡμῖν **τοῦτο** γίγνεται, ὅσοι τὴν γῆν γεωργοῦμεν, τὸ παρασκευάσασθαι πάντα τὰ πρὸ τοῦ φυτεύειν καὶ αὐτὸ τὸ φυτεῦσαι· ἐπειδὴ δὲ τὸ φυτευθὲν βιώ, μετὰ τοῦτο θεραπεία τοῦ φύντος καὶ πολλὴ καὶ χαλεπὴ καὶ δύσκολος γίγνεται. οὕτω δὲ ἔχειν ἔοικε καὶ τὸ περὶ τῶν ἀνθρώπων· ἀπὸ τῶν ἐμαυτοῦ ἐγὼ πραγμάτων τεκμαίρομαι καὶ ἐς τᾶλλα. καὶ γὰρ ἐμοὶ ἢ τοῦ ὕεος τουτουῖ, εἴτε φυτεῖαν εἴτε παιδοποιῖαν δεῖ αὐτὴν **ὀνομάζειν, πάντων** ῥᾶστη γέγονεν, ἢ δὲ τροφὴ δύσκολός τε καὶ αἰεὶ ἐν φόβῳ περὶ αὐτοῦ δεδιότι. τὰ μὲν οὖν ἄλλα πολλὰ ἂν εἴη λέγειν, ἢ δὲ νῦν παρούσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ με φοβεῖ – ἔστι μὲν γὰρ οὐκ ἀγεννής, σφαλερὰ δέ – ἐπιθυμῇ γὰρ δὴ οὗτος ἡμῖν, ὧ Σώκρατες, ὥς φησι, σοφὸς γενέσθαι. δοκῶ γάρ μοι, τῶν ἡλικιωτῶν τινες αὐτοῦ καὶ δημοτῶν, **εἰς τὸ ἄστυ** καταβαίνοντες, λόγους τινὰς ἀπομνημονεύοντες διαταράττουσιν αὐτόν, οὓς ἐζήλωκεν καὶ πάλαι **μοι** πράγματα παρέχει, ἀξιῶν ἐπιμεληθῆναί με ἑαυτοῦ καὶ χρήματα τελέσαι τινὲ τῶν σοφιστῶν, ὅστις αὐτόν **σοφὸν** ποιήσει.

ΘΕΜΑ Γ1.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «Ὁ Σώκρατες ... περὶ αὐτοῦ δεδιότι».

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Γ1.

Σωκράτη, όλα τα δημιουργήματα, και αυτά που φύονται στη γη και τα άλλα ζώα και οι άνθρωποι, έχουν σχεδόν τον ίδιο τρόπο (εξέλιξης). Και πράγματι στην περίπτωση των φυτών αυτό αποδεικνύεται εξαιρετικά εύκολο για μας που καλλιεργούμε τη γη, δηλαδή το να προετοιμάσουμε όλα όσα γίνονται πριν από τη σπορά και την ίδια τη σπορά. Όταν όμως το φυτό ξεκινά να αναπτύσσεται, μετά από αυτό η φροντίδα του βλασταριού είναι μεγάλη και απαιτητική και δύσκολη. Το ίδιο όμως φαίνεται να συμβαίνει και με τους ανθρώπους· εγώ, από τις δικές μου υποθέσεις βγάζω συμπεράσματα και για τα άλλα ζητήματα. Και πράγματι για μένα η σχετική με τον γιο μου σπορά ή τεκνοποιία, όπως κι αν πρέπει να την ονομάσω, έχει αποδειχθεί η πιο εύκολη από όλες τις προσπάθειες, η ανατροφή του όμως και δύσκολη και πάντα επισφαλής για μένα που φοβάμαι για αυτόν.

ΘΕΜΑ Γ2.

Γ2. Στο απόσπασμα «δοκῶ γάρ μοι ... αὐτὸν σοφὸν ποιήσει» τι αξιώνει ο Θεάγης από τον πατέρα του Δημόδοκο και γιατί;

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Γ2.

Ο Θεάγης προβάλλει την αξίωση στον πατέρα του Δημόδοκο να μεριμνήσει για αυτόν και να πληρώσει χρήματα σε κάποιον από τους σοφιστές, για να τον κάνει σοφό. Ο Δημόδοκος, όμως, θεωρεί ότι ο γιος του εξαιτίας της επιθυμίας του να γίνει σοφός επηρεάζεται από ορισμένους συνομηλίκους και συντοπίτες του, οι οποίοι, κατεβαίνοντας στην πόλη, αποστηθίζουν συζητήσεις που ακούν εκεί και τις αναπαράγουν, προκαλώντας του σύγχυση και κάνοντάς τον να τους θαυμάζει με ζήλο.

ΘΕΜΑ Γ3.

Γ3. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

ἔχειν :	το β' ενικό πρόσωπο προστακτικής αορίστου β' στην ίδια φωνή
ῥᾶστον :	τον ίδιο τύπο στον θετικό και συγκριτικό βαθμό
ἀγεννής :	τη γενική του ενικού στο ίδιο γένος
ἐπιθυμει :	το απαρέμφατο του ίδιου χρόνου στην ίδια φωνή
τὸ ἄστυ :	την ονομαστική του πληθυντικού
καταβαίνοντες :	τον ίδιο τύπο στον μέλλοντα
πάλαι :	τον συγκριτικό βαθμό
ἐπιμεληθῆναι :	τη μετοχή του αρσενικού γένους στη γενική πληθυντικού στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή
ὅστις :	τον ίδιο τύπο στον άλλο αριθμό

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Γ3.

ἔχειν :	σχές
ῥᾶστον :	ῥᾶδιον (θετικός), ῥᾶον (συγκριτικός)
ἀγεννής :	ἀγεννούς
ἐπιθυμει :	ἐπιθυμείν
τὸ ἄστυ :	τά ἄστυ

καταβαίνοντες:	καταβησόμενοι
πάλαι:	παλαιότερον
ἐπιμεληθῆναι :	ἐπιμεληθέντων
ὅστις:	οἵτινες

ΘΕΜΑ Γ4.

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους που εμφανίζονται στο αδίδακτο με έντονα γράμματα: **τὸν αὐτὸν, τοῦτο, ὀνομάζειν, πάντων, εἰς τὸ ἄστυ, μοι, σοφὸν.**

(μονάδες 7)

Γ4.β. «ἢ δὲ νῦν παρούσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ με φοβεῖ»: να μεταφέρετε το απόσπασμα στον πλάγιο λόγο με εξάρτηση από τη φράση «**Δημόδοκος ἔλεγεν ὅτι.**».

(μονάδες 3)

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Γ4.α.

τὸν αὐτὸν: επιθετικός προσδιορισμός στο «τρόπον».

τοῦτο: υποκείμενο του ρήματος «γίγνεται».

ὀνομάζειν: τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο του απροσώπου ρήματος «δεῖ», υποκείμενο απαρεμφάτου: αὐτήν, ετεροπροσωπία.

πάντων: γενική διαιρετική στο «ῥάστη».

εἰς τὸ ἄστυ: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της κίνησης προς τόπο στη μετοχή «καταβαίνοντες».

μοι: ἔμμεσο αντικείμενο του ρήματος «παρέχω».

σοφὸν: κατηγορούμενο στο αντικείμενο «αὐτόν» μέσω του ρήματος «ποιήσει».

Γ4.β.

Δημόδοκος ἔλεγεν ὅτι ἢ τότε παρούσα ἐπιθυμία τούτῳ/ἐκείνῳ πάνυ αὐτόν φοβοῖ/φοβοίη.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Το διδαγμένο κείμενο προέρχεται από τα Πολιτικά του Αριστοτέλη (ενότητες 16 και 18) και εξετάζει κεντρικές έννοιες της πολιτικής του θεωρίας, όπως ο ορισμός της πόλης και η αθροιστική θεωρία. Οι ερωτήσεις μετάφρασης, εισαγωγής και λεξιλογικών δεν παρουσιάζουν καμία δυσκολία. Το αδίδακτο κείμενο, απόσπασμα από το έργο Θεάγης του Πλάτωνα, κρίνεται προσπελάσιμο στην κατανόησή του, ωστόσο, απαιτεί προσοχή στην απόδοση του περιεχομένου του. Τα ζητούμενα της γραμματικής και του συντακτικού είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας, χωρίς να συνιστούν πρόβλημα για έναν επαρκώς προετοιμασμένο υποψήφιο.

Καλή επιτυχία!

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΩΘΗΣΗ

Αφειρηρία το μέλλον